

Det Kongelige Norske Kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep.
Akersgata 44
0032 Oslo

Din ref./Deres ref:

Min ref./Vår ref:
SKM/ AK

Beivi/Dato:
1.5.2008

HØRINGSUTTALELSE NORSKE SAMERS RIKSFORBUND (NSR)

NOU 2008: 3 Sett under ett

Regjeringen oppnevnte 24. mai 2006 et utvalg for å utrede den videre utviklingen innenfor høyere utdanning. Med et tidsperspektiv på 10–20 år ble utvalget bedt om å foreslå tiltak for å sikre at strukturen av universiteter og høyskoler bidrar til å møte samfunnets behov og sikrer en god ressursutnyttelse.

Manglende samisk representasjon fører til behov for egen utredning av samisk høyere utdanning

Norske Samers Riksforbund (NSR) har derfor med stor interesse lest Stjernø-utvalgets forslag. NSR vil på det sterkeste beklage at det ikke har vært samisk representasjon i utvalget, noe som synliggjør de problemer samene ofte har med å få fremmet synspunkter i saker som har stor betydning for oss. Resultatet er at slike viktige ekspertutredninger overlates helt og holdent til majoritetsrepresentantene som oppnevnes. De samiske perspektivene blir dermed også behandlet stemoderlig og overfladisk, noe utvalgets arbeid må sies å være et eksempel på. NSR mener at samene skal være med i prosessene med å utrede og foreslå endringer som angår samene som ett folk. NSR konstaterer videre at Stjernø-utvalget i sitt arbeid heller ikke har hatt spesielt nær kontakt med samiske utdanningsmiljøer, noe som selvsagt gir utvalgets håndtering av de samiske utdanningsspørsmålene en alvorlig slagside. I innledningen fremgår det at utvalget har hatt dialog med "funksjonshemmede og innvandreres organisasjoner" men kontakt med samiske utdanningsmiljø, Sametinget eller samiske organisasjoner har ikke forekommet i stor nok grad. På

Norgga Sámiid Riikkasearvi - Norske Samers Riksforbund

Postboks 173	Telefon	78 48 69 55	Bankgiro	4901.10.15084	Mobil:	98487576
N-9521 GUOVDAGEAIDNU	Telefaks	78 48 69 88	Org.Nr	971 481 463	E-post	nsr@nsr.no

dette grunnlaget mener NSR det vil være naturlig at det gjennomføres en egen allsamisk prosess for å kartlegge samisk høgere utdanning og forskning. Målet med arbeidet må være å meisle ut egne visjoner og strategier for samisk høgere utdanning og forskning.

NSR mener at det er grunnleggende viktig at det finnes utdanningsinstitusjoner hvor forskning og utdanning kan skje på samiske premisser, med samisk styring og hvor man sikrer samenes fremtid gjennom bruk av samisk som forskingsspråk og med utgangspunkt i et samisk perspektiv på samfunnet. Dette er viktig både for den samiske samfunnsutviklingen, men også for samer som enkeltmennesker.

NSR er meget tilfreds med at samisk vitenskapsbygg i Kautokeino nå virkeliggjøres.

Mer allsamisk høgere utdanning

Samene er et folk i fire stater, og på feltet høgere utdanning er det naturlig at eventuelle nasjonale mål om økt internasjonalisering må bidra til at vi som ett folk styrket kan arbeide på tvers av statsgrensene for å bygge kunnskap som har betydning for samene i de fire stater. Samisk høgskole er en meget sentral aktør i denne sammenhengen, og NSR vil fremheve betydningen av at høgskolen skal kunne få utvikle seg til en vitenskapelig høgskole og et samisk universitet.

NSR mener derfor at det må stimuleres til ytterligere grenseoverskridende samarbeid mellom forskningsinstitusjoner som har samisk forskning som ansvarsområde. Derfor vil vi at det opprettes et samisk forskningsråd i tilknytning til det allsamiske samarbeidet. Opprettelsen av Nordisk Samisk Institutt var en viktig milepæl i den samiske utdanningshistorien. At NSI senere er fusjonert med Samisk høgskole var blant annet et resultat av manglende forankring og finansiering fra de respektive statene. I påvente av at Nordisk samekonvensjon ratifiseres er imidlertid arbeidet med å konsolidere samisk høgere utdanning etter NSRs mening vanskeliggjort. NSR ønsker fortgang i arbeidet med Nordisk samekonvensjon for å sikre at etableringen av et allsamisk samisk universitet kan bli realitet.

I visjonene som Stjernø-utvalget tegner innledningsvis står det under punktet "sterkere global deltakelse":

Det vitenskapelige personalet deltar i internasjonale nettverk, samarbeid og prosjekter over hele verden, og studentutveksling og faglig samarbeid kobles i større grad. Undervisning og forskning på globale utfordringer som miljø- og klimaendringer, nye energiformer, nød og undertrykking, helse og utdanning, etnisk mangfold, omfordeling og rettferdighet har en framtrædende plass og legger viktige premisser for samfunnsdebatten.

Nettopp på dette området er arbeidet for allsamisk grenseoverskridende utdanning kommet mange steg lengre gjennom blant annet arbeidet i regi av tidligere Nordisk Samisk Institutt enn det man kan si at andre høgere utdanningsinstitusjoner har, og dette til tross for de manglende rammevilkår og manglende insentiver fra de respektive statene. NSR mener derfor at forholdet til kvotestudenter og graden av internasjonalisering bør gjennomgås med den samiske situasjonen i fokus.

Sametingenes roller må klargjøres

I dette arbeidet trengs det at Sametingenes rolle i forhold til utviklingen av samisk høyere utdanning klargjøres. Samene har som folk rett til å legge premisser for utvikling av relevante og sterkere kunnskapsmiljøer, og denne rollen må styrkes for Sametingenes del. De største problemene i denne sammenhengen er manglende økonomisk kapasitet og den svært ulike situasjonen som samer i de fire stater opplever. Nordisk samekonvensjon er derfor et meget viktig instrument for å sikre samenes fremtid som ett folk. NSR vil presisere at vi oppfatter det som tvingende nødvendig at Samisk høgskole fortsatt skal være en selvstendig institusjon så lenge ikke samene som et folk bosatt i fire stater i samarbeid med respektive stater kan sikre fullverdig allsamisk utdanning i tråd med samenes egne visjoner. NSR krever at Sametinget skal oppnevne eksterne styremedlemmer til Samisk høgskole for fremtiden da dette er et svært viktig uttrykk for samenes rett til intern selvbestemmelse som eget folk. NSR er fornøyd med at Stjernø-utvalget peker på at dialog med samiske myndigheter er avgjørende¹ når det gjelder videre utvikling av Samisk Høgskole for fremtiden.

Formalisering av det samiske kunnskapsuniverset

Det samiske kunnskapsuniverset må utvikles ved at den kunnskapen samene som folk har opparbeidet formaliseres og sikres for ettertiden ved vitenskapeliggjøring og allmenngjøring. NSR er blant annet meget overrasket over at Samisk Høgskole ikke har fått godkjent masterutdanning i samisk språk da høgskolen har tilsatt den høyeste ekspertise i samisk språk i verden. Ordningen med NOKUT akkreditering i forhold til samiske emner virker dermed å ha en fundamental mangel, og NSR ber om at dette rettes opp så snart som mulig. En av grunnene til at dette er sikkerheten for samisk språks fremtid. NSR er overrasket over at ikke dette perspektivet tillegges vekt i denne sammenhengen, og at det sikres at en mastergradsutdanning i samisk språk kan etableres ved Samisk høgskole så snart som mulig.

NSR har videre merket seg at Samisk høgskole har oppnådd gode resultater og produserer godt. Høgskolen har utmerket seg med et høgt antall 1. stillinger pr. student og svært høy faglig kvalitet. Dette er det viktig å ta med videre i arbeidet med samisk høyere utdanning.

Produksjon og studenttall

NSR mener at det er stort behov for fortsatt god basisfinansiering for Samisk Høgskole da vi vet at rekrutteringen av samiske studenter preges av de dramatiske konsekvensene av fornorskingen hvor store deler av det samiske folket har mistet eget morsmål. Dette gjør at rekruttering til samisk høyere utdanning på samisk vil være smal i lang tid. Arbeidet med styrking av samisk språk går sakte og statlige myndigheter har heller ikke etablert tilstrekkelige ordninger for sikring av samisk språk gjennom nasjonale programmer for basisopplæring i arbeidsliv for voksne (VOX) og heller ikke i nasjonale voksenopplæringsreformer. Det finnes ikke tilfredsstillende oversikter over situasjonen når det gjelder samisk språk, noe som er alvorlig i forhold til fremtiden for samisk språk og svekker grunnlaget for

---

¹ S. 120 pkt. 11.5 i.f.

hensiktsmessige beslutninger og tiltak for å styrke samisk som språk. I grunnopplæringen er det stadig flere barn som får samisk opplæring på ulike nivåer, men arbeidet for å sikre kvalitet i den samiske skolen går også sakte fordi store samfunnsutfordringer som mangel på læremidler og skoleeiers ansvar i forhold til kvaliteten på samisk undervisningen er felter hvor det gjenstår mye arbeid og store løft. Også i disse sammenhengene er arbeidet som skjer ved Samisk høgskole sentralt og viktig. Studietilbudet i samisk språk på høyere nivå må derfor forbedres og utvides, også for de som ikke har samisk som førstespråk.

NSR mener på denne bakgrunnen at forholdet til studenttall og gjennomstrømming ikke kan ha så stor betydning som ved andre høyskoler og universiteter. Samisk høgskole må fortsatt ha anledning til å arbeide for å opprettholde høy standard på produksjon og kvalitet da dette er vel så viktig som antall studenter som skolen har til enhver tid.

Styrkede samarbeidsmuligheter

NSR mener at Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag må få styrket mulighetene til å utvikle reelt samarbeid i forhold til utdanning av lærere for lule- og sørsamiske områder. Mangel på samiskspråklige lærere er etter NSRs mening en stor utfordring for de samiske samfunnene. Dette gjelder opplæringen på alle nivå og den kritiske situasjonen med manglende samiske læremidler i hele utdanningssystemet. NSR mener videre at flerkulturell- og tospråklighetspedagogikk bør bli obligatorisk emne ved lærerutdanningene ved alle høgere utdanningsinstitusjoner.

NSR vil videre at Universitetet i Tromsø skal ha enda større mulighet til å ivareta sin rolle og sitt ansvar innenfor samisk forskning og høyere utdanning. Betydningen av arbeidet ved Universitetet i Tromsø når det gjelder utviklingen av samisk kunnskap er stor, og NSR ønsker derfor at Universitetets rolle i samisk utdanning fortsatt styrkes blant annet gjennom økonomiske overføringer øremerket disse formål. Hvordan dette skal skje bør avklares i en egen utredning om samisk høgere utdanning og forskning.

Konklusjoner:

- NSR anbefaler videre arbeid for å sikre allsamisk grenseoverskridende høgere utdanning og forskning, blant annet gjennom fortgang i arbeidet for å få ratifisert Nordisk samekonvensjon
- NSR mener at det må iverksettes en egen utredning av allsamisk høgere utdanning og forskning
- NSR krever at Samisk høgskole består som selvstendig institusjon i påvente av en utredning av samisk høgere utdanning og forskning i et samisk perspektiv
- Sametingenes rolle i forhold til samisk høgere utdanning og forskning må klargjøres
- NOKUT-akkrediteringen gjennomgås med tanke på mastergradstildelinger i samiske emner
- Samisk høgskole må settes i stand til å kunne utvikle seg til en vitenskapelig høgskole og deretter til et samisk universitet under samisk styring

- Sametinget skal oppnevne eksterne styrerepresentanter til Samisk Høgskole og også til andre utdanningsinstitusjoner som har ansvar i forhold til samiske emner
- Forholdet til studentutveksling i Sápmi gjennomgås og det etableres egne ordninger for dette i lys av samenes særskilte stilling som urfolk, blant annet i forhold til samiske studentutvekslingsordninger
- Universitetet i Tromsø må styrkes med tanke på samisk forskning og utdanning

Med vennlig hilsen

Silje Karine Muotka
NSRs leder

Aili Keskitalo
Sametingets opposisjonsleder

Kopi:

- SOL
- Sametinget
- Statssekretær for samiske saker Raimo Valle